

gant Christiani quam olim. Ideo & multi intrant & pauci pro eis laborant, dum præcedentes & adhuc superstites utrinque segnes fuerunt & sunt, Papa eis isto saltem modo succurrit ad votum seu gratiarum actiones applicat in laudibus Dei de beneficiis sibi & Electis exhibitis.

CONCLUSIO.

Id itaque diligenter attendendum, ne indulgentia, id est, satisfactiones fiant nobis causa securitatis & pigritiæ & damnum interioris gratiæ. Sed sedulo agamus, ut morbus naturæ perfecte sanetur, & ad Deum venire sitiamus præ amore ejus, & odio vitæ hujus & nostri ipsius tædio: Id est, assidue sanantem gratiam ejusque ramos.

Der seel. Lutherus hat in diesem Sermon nach seiner Erkänntnuß geredet und sattsam bezeugt, daß er eben kein Feind des Ablasses gewesen, sondern, nebst dem Geiß und schändlichen Practicken der Ablass-Krämer, darwider ernstlich geeuffert, daß man sich den Ablass am studio veræ pietatis, an ernstlicher Besserung und dem thätigen Christenthum hindern lassen; Da er in diesem wenigen treu war, hat ihm Gott hernach ein mehrers gegeben, daß er auch erkannt, wie der Pápstliche Ablass an und vor sich dem einigen Grund des Heyls und der wahren Buße zuwider sey.

Sermo de indulgentiis pridie Dedicacionis, Anno 1517.

T*Hema.* Stans autem Zachæus dixit ad Dominum. *Conclusio.* Quibus Christus aliquid est, illis omnia nihil sunt, quibus autem Christus nihil est, continuo illis omnia grandia sunt. Quid autem sit, Christum aliquid vel nihil esse, discamus a Zachæo, cujus affectus erat, ut Evangelista dicit, quod quærebat videre Jesum, quis esset. Imo necessario sequitur, quod sublimiter de eo sentiebat, de se vero nihil: Deinde gaudet suscepto Christo. Ideo Christum aliquid esse est in ipso placere, delectari, desiderare, diligere, magni reputare, se indignum eo judicare & non quærere ad habendum (quod est præsumtuosum) sed ad videndum tantum, ac omnes eos judicare, magnificere, prædicare, ad quos ille dignetur declinare, atque velut desperare, nec unquam præsumere quod ad se veniat, licet paratissimum sese sentiat ad suscipiendum eum, sed contentus sic se mirari, & obsequi illos, ad quos illum viderit ire. Hic pius humilis & rectus affectus

Deus solum Christum aliquid iudicat. Econtra Christum nihil esse, est non in ipso delectari, sed in se ipso & in his, quæ sua sunt, imo contemnere & nolle eum desiderare. Sed sane notandum, quod sint diversimodi in Christo placitum habentes, eum cupientes, reputantes. Aliqui carnaliter, curiose, pueriliter, seu secundum suam opinionem, quales illi erant in Evangelio, qui tunc mirabantur, quod ad hominem peccatorem ivisset, cum ad se illum cuperent ire, quia se dignos reputabant. Hi sunt iniqui, qui potius se reputant & sibi placent, & sibi aliquid videntur esse, arbitantes se sapere, intelligere, bene vivere. Et sic per Christum i. e. gloriam Dei suam gloriam quærunt, ut puta pro confirmatione suæ dignitatis, Deum hospitem habentes, qui ideo ad eos declinat, quia digni sunt, ideo eum reputantes, ut per eum reputentur; quod si non reputentur per eum, iam cessant eum reputare ac magni facere, & sic justificantur in opinione sua bona de se ipsis, quod ubi non fit, irascuntur & murmurant, videlicet peccatores sibi præferri: Et statim proruit infelix superbia interior, in iudicium temerarium, vel in ostentationem sui, in blasphemiam Dei, quoniam tam pulchre se ornaverunt prius decoribus bonorum operum. Hi ergo sic Christum quærunt, ut non per eum salventur, sed ut salvos se testificentur. Non auctorem iustitiæ, sed testem sanctificationis suæ requirunt, ac per hoc se meliores & superiores eo æstimantes. Ah! bone Deus, quam grandis stultitia est iudicatio proximi. Hic murmurant omnes, omnes temere iudicant; tam communis pestis est iudicium temerarium etiam usque hodie, cuius causa est cœcitas magna & ignorantia sapientiæ in mysterio absconditæ a sapientibus & revelatæ parvulis. Sunt enim stulti & crassi sancti, qui cum grossos defectus in se non sentiunt, nullos defectus in se statuunt. Ideo tutius est, multos magnos & crassos defectus habere quam nullos. Ratio est, quia cum omnis homo sit vanus & mendax coram Deo, soli illi hoc ignorant, qui in sensu & corde se tales non nihil inveniunt, ac in hoc contenti sunt, dicentes: Nihil mihi conscius sum, ergo in hoc justificatus sum: Cum hoc ipsum sit horribilissimum peccatum, non esse sic conscius, quod sit justificatus ex eo.

Alii spiritualiter & vere, qui, ut dixi, non audent eum ad se cupere præ nimia sua indignitate & illius dignitate, & eo ipso tamen vehementissime eum vocant, per negativam fortissimam concludentes affirmativam. Sic autem Deus quæritur, dum non quæritur, laudatur,

tur, dum non laudatur, diligitur, dum non diligitur, petitur dum non petitur, pulsatur dum non pulsatur, dum fugitur ab eo, curritur ad eum. Quæ omnia in Zachæo vide mirabilissime: Neque enim pulchrius, ornatius modum vidi quam hoc loco descriptum. Orationem enim veram nullus audit nisi Deus, nec homo ipsemet, & est in oratione etiam mentali sicut in circulo, signo, cogitatione i. e. id quod petimus, est velut circulus. Hunc nos Deo exhibemus, quando petimus. Hunc optime sentimus; Sed Deus illum intimi cordis fundum desiderii, quod est supra omnem cogitationem, exaudit: Quod cum facit, omnia admiratur accepisse se, quæ non audebat petere, & sic verum est: Anima quod petit non petit, & quod non petit hoc petit, quia nescit quod petit: Sicut ut ait Christus & Apostolus Paulus: Sic sicut oportet orare nescimus. Sic S. Monica, ut ait B. Augustinus, exaudita est secundum cardinem desiderii sui. Exemplum Zachæus, qui potuit videre Christum & non petiit in domum: At hoc maxime petitur, quia patet, si quis interrogasset, an vellet Christum in domum: Respondisset, utinam! Et cum alii, qui petierunt, non sint exauditi, quia desiderii cardo non petiit Christum, sed se ipsum.

Coroll. Nemo præsumat se petere vel orare recte, sed roget ut doceatur a Deo orare & petere. Hinc superbi in suis orationibus omnem diligentiam fecisse putantes, securi erunt, non advertentes, non timentes, ne forte malo fundo oraverint.

Conclusio. Patet ex Evangelio, quod adeo Deus solum inquirat hominis interiora & cor, ut si quis omnia fecerit aut dederit, præter cor, nihil fecerit. Sic Prov. 4. Præbe fili cor tuum mihi, non manum, non denique corpus, sed cor, mihi non tibi. Sic Gen. 4. respexit Dominus ad Abel & ad munera ejus, ad Cain autem & ad munera ejus non respexit, quod Apostolus Ebr. XI. sic exponit: Fide Abel plurimam hostiam obtulit quam Cain. Ecce fides distinguit inter Abel & Cain. Et quanta vis sit posita in hac re, ex contraria displicentia patet. Nam Ps. 4. dicitur: Filii hominum usque quo gravi corde? Ut quid diligitis vanitatem & mendacium? Id est omnia quæ sine corde offeruntur vana sunt & mendacia, in quibus tamen gloriamini ad confusionem vestram per cor grave. Et Ps. 4. Quadraginta annis proximus fui generationi huic, & dixi: Semper habent errorem corde, ipsi vero non cognoverunt vias meas, quibus juravi intra me, si introibunt in requiem meam. Ecce sine corde
semper

semper erratur, ira incurritur, requie privatur, vanitas quæritur, mendacium diligitur & confusio pro gloria quæritur. Nam Hebræus Textus sic habet sensum: Filii viri a usque quo gloriosi estis in iis quæ ad ignominiam sunt? Dum diligitis vanitatem & quæritis mendacium.

Sic Dedications Ecclesiarum in ceremoniis & externis operationibus signa sunt cordis dedicandi Deo. Quid enim Deus templum signi curat, quando templum signati non habet? Quid faceret homo homini, si quotannis in negotio alter alteri registra & dicas afferret, & scriberet debita & facienda, nunquam tamen faceret? Nonne ille solum signa & verba tandem pertæsus, rumperet simul omnia? Certum enim est, hoc nolle hominem ab homine sustinere, & tamen Deus debet hoc assidue sustinere. Ideo ecce fit, ut sæpius Ecclesiasticas fulminet quam alias domus, quod hic vanissimis signis tantum irritatur verius quam colitur. Sed ad Evangelium revertamur & scrutemur, videamusque mirabilia de lege Dei. Videmus hic Christum meum, cordium iudicem & nullius personæ i. e. faciei sive bonæ s. malæ respectorem: Nam si personam respexisset, melior illa erat eorum qui murmurabant, quam ad peccatorem divertisset, quostamen deseruit, peior erat Zachæus, quem tamen non veritus est. Illi enim sequebantur eum & cupiebant, hic erat princeps publicanorum, illi boni, hic malus. Ex quo id miraculum conficitur, quod qui cupiunt Christum, non cupiunt, & qui non cupiunt, cupiunt, & ipse ad eos ingreditur, qui eum non cupiunt, fugit ab eis qui eum cupiunt. Hic igitur differentiam cordium & cupiditatis videamus, ut corde erudiamur in sapientia. Certum est, quod illi desiderabant Christum ad eos ingredi, alioquin murmurassent, quod ad Zachæum ingressus fuit; Sed cor eorum fuit perversum & vanum, quod Christus vidit, ipsi autem non viderunt. Nam cor eorum fuit tale, quod se dignos credebant Christi adventu, ac per hoc voluerunt per Christi ingressum suam dignitatem probari & commendari a tanto Propheta, ut diceretur: Ecce quanti sunt illi ad quos tantus ingreditur! Sic, sic suam gloriam & suæ justitiæ pompam in Christo quærebant, & quæ sua sunt. Nondum erant vacui & inanes se ipsis, ideoque indefensi sunt, quod non eos glorificavit suo ingressu, dicentes, quod ad peccatorem divertisset, quasi dicerent: Sunt hic multi iusti tanta gloria bene digni, & peccatorem præfert. Vide ergo quid faciat stulta superbia, quam manifesta præferat peccata, scilicet

judicia temeraria, detractiones, invidias & iras. Sic, sic Christus in signum contradictionis ponitur, ut revelentur cordium cogitationes. Quis enim nosset eos talia cogitare, nisi Christus revelasset? Nec ipsummet cor novit se talia cogitare, donec contradictione hujus signi reveletur. Christus autem non venit, ut testimonium perhibeat vanitati, ut approbet & justificet & glorificet justitias & probitates hominum, sed ut glorificet Patrem suum. Non ad gloriam justitiæ nostræ, sed ad gloriam misericordiæ & gratiæ suæ, ut Apostolus ait. Ideo non potest venire ad eos, qui sese dignos & justos putant, sed tantummodo ad miseros & misericordiæ cupidos & gratia indignos. Sic patet, quomodo simul cupierunt & non cupierunt Christum, quia concupiscere isto modo, scilicet per se ipsum & finem gloriæ suæ, est potius non concupiscere.

Zachæus autem non cupiebat Christi adventum, & tamen cupiebat: Quod non cupiebat patet, quia adscendit tantum ut videret transiturum, non autem præsumebat, nec audebat cupere ingressurum. Patet enim manifeste, quod non se dignum putavit, quia voluit esse contentus eo viso & latere postea, non enim habuit, unde gloriosum sibi foret, Christum advenisse: sciebat sese non mereri præ cæteris omnibus, quod autem cupiebat patet, quia accepit illum gaudens: Gaudium enim est signum præcedentis amoris & cupiditatis. Si enim quis ipsum interrogasset, velletne Christum habere? Respondisset, non audeo optare nec velle. Illi autem respondissent: Utiqve & spero sic futurum. Videte ergo profunditatem cordis humani, cujus veritas tam intima est & tam secretum velle, ut nesciat sese nec gaudeat velle, solummodo sentitur & vivitur hoc velle, non autem elicitur. Hoc est rectum cor, hæc sunt interiora hominis. Unde dicit Christus: Hodie salus huic domui facta est a Deo, hinc hinc justus, quia hæc est domus mea: Et iterum, eo quod & ipse sit filius Abrahæ: Ipse, ipse, non illi. Ecce ergo quomodo offenduntur illi, quum non fecerit ut offenderentur ad malum? Quia potuisset hunc Zachæum occulte vocare ad gratiam, sed voluit id manifeste fieri, ut illi falsam justitiam propriam agnoscerent & Zachæo similes forent. Et sic per unius Exemplum voluit omnes a morbo sanare, licet illi abusi sint medicina hujusmodi, unde & concludit: Venit enim filius hominis, quærere & salvum facere, quod perierat. Non venit glorificare jam justos & salvos, voluit ipse eos offendi non ut caderent, sed ut se ipsos agnoscerent, quoniam pleni erant gloria & amore sui.

Hoc

Hoc autem vitium est in quolibet homine nisi per gratiam sanetur, & fuit ab initio mundi, eritque usque in finem, quia quaerit in omnibus, etiam in Christo, quae sua sunt. Regnat autem potissimum nostro tempore, ubi *populus per seductores, fabulatores &c. in istud vitium ducitur*, qui debuit potius reduci. *Quales sunt qui indulgentias predicant, * de quibus ex. gr. & quia id multi petierunt, pauca dicam: Dixi enim de iis alias plura, maxime cum sit praeforibus pompa ista indulgentiarum: Ut sim ego excusatus, & vos a periculo falsae intelligentiae erua- mini.* Primum protestor, quod intentio Papae est recta & vera, ** saltem ea quae jacet in literis, syllabis. Secundo forte & verba eorum, quae buccinant, sunt vera in aliquo sensu; sed tamen vis est quaedam, non dicuntur vere, vel non intelliguntur recte. Sciendum itaque, quod tres sint partes poenitentiae, *secundum usitatum modum.* Melius autem sic: *** Duplex est poenitentia, scilicet signi & rei. Rei est illa interior cordis & sola vera poenitentia, de qua Christus dicit, poenitentiam agite, & Petrus Act. II. poenitemini & convertimini. Signi est illa exterior, quae frequenter est facta, cum illa interior sit ficta saepe, & haec habet duas illas partes, Confessionem & satisfactionem, de qua Lucae III. dicit Joh. Baptista: Facite ergo dignos fructus poenitentiae. Confessio iterum duplex est, publica & privata. De publica dicitur Jac. ultimo: Confitemini alterutris peccata vestra: De privata nescio ubi Scriptura loquitur: Idcirco Dominis Juristis eam commendo, ut ipsi probent, ubi de jure divino probentur satisfactio & Confessio *ut nunc sunt in usu.* Nam satisfactio illa, quam Johannes praescripsit Lucae III. est totius vitae Christianae officium, & generalis omnibus imposita & publica. Privata vero Confessio & satisfactio fateor me nescire ubi doceantur & praecipiantur.

Conclusio. Indulgentiae praerequirunt, imo ad contritionis veritatem debent prodesse aut sunt maxime; tollunt autem nihil aliud quam privatae significationis impositiones. Et sic timendum quod frequenter cooperentur contra poenitentiam interiorem. Nam poenitentia interior est vera contritio, vera confessio, vera satisfactio in spiritu: Quando poenitens vere purissime sibi displicet in omnibus, quae fecit,

Aaa aa 3

&

* *Mascula vox contra Tezelium & ejus gregales.*** *Verba reverentiae & amoris, omnia in melius interpretantur.**** *Aurea observatio.*

& efficaciter convertuntur ad Deum pureque agnoscunt culpam, & Deo confitentur in corde: Deinde per sui detestationem intus se se mordet & punit, ideo ibidem Deo satisfacit. Imo vere pœnitens vellet, si fieri posset, ut omnis creatura suum peccatum videret & odisset, & paratus est ab omnibus conculcari. Non quærit indulgentias & remissiones pœnarum, sed exactiones pœnarum. Unde duplex est contritio seu pœnitentia interior, una scilicet ficta, quæ vocatur vulgo (*Galgen-Dieue*) quod facile videtur in iis, qui statim recidunt & sæpius ita ruunt. Hi sic dolent de peccato, quod plus de pœna peccati: Et nihil aliud displicet quam displicentia Dei in peccato: Mallet enim ut peccatum placeret Deo, & sic Deum injustum optat. Hæc res perverissima est, sed frequentissima, quia timore pœnæ & amore sui justitiam Dei odit & suam iniquitatem diligit, pœnam enim odit. Alia est vera, de qua dixi, quod amore justitiæ & pœnarum odit peccatum, quia cupit ulcisci justitiam læsam. Ideo non petit indulgentias, sed cruces: Sicut legitur in multis legendis, ut de S. Paula, quam S. Hieronymus prohibuit ne fleret, & ut mitius se castigaret, illa noluit etiam cum dispendio salutis corporalis.

*Videte itaque, quam periculosa res sit indulgentiarum predicatio, quæ præcisa gratia docet, scilicet fugere satisfactionem & pœnam, ita ut operatio erroris esse timenda sit, quam Apostolus prædixit. * Quæ enim facilitate simul & semel possunt prædicari contritio vera & tam facilis largaque indulgentia? cum vera contritio rigidam exactionem cupiat, & illa nimis laxet. An excusabimus, quod de contritione perfectorum ista intelligenda sint? Ac sic non esse necessarium, homines ad perfectam ducere. At cur ergo meretrices & Publicani incipiunt ab hac contritione? Imo ad hanc omnes sunt exhortandi.*

Sermo Die S. Matthiæ A. 1517.

Abscondisti ea sapientibus & intelligentibus & revelasti parvulis, Matth. XI. Homo abscondit sua ut neget; Deus abscondit sua ut revelet. Abscondit enim sapientibus & magnis, ut humilientur & insipientes fiant, & sic parvulis revelet, hoc enim placidum est coram eo & optima voluntas, justa & recta & sancta. Et quæ melior voluntas quam quæ sua absconsione nihil aliud facit quam ut impedi-

men.

* *Propbetica vox Lutheri de revelatione Antichristi per Indulgentias.*